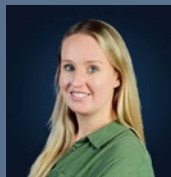

Fiscale aandachtspunten bij eigendoms-overdracht

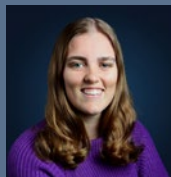
Inleiding

Belastingen kunnen een bedrijfsoverdracht kostbaar maken. Het is de onderneming die in de meeste gevallen in de liquiditeiten moet voorzien om deze belastingen te voldoen. Belastingheffing bij een overdracht kan zo de continuïteit van een onderneming bedreigen. Gelukkig zijn er diverse tegemoetkomingsregelingen, waardoor de belastingdruk vaak geen belemmering hoeft te zijn. Deze regelingen zijn wel gebonden aan heel specifieke voorwaarden. Fiscale planning en begeleiding zijn daarom van groot belang bij een bedrijfsopvolging.

In deze bijdrage behandelen wij de belangrijkste belastingen en fiscale tegemoetkomingsregelingen. De bedrijfsopvolgingsregeling in de schenk- en erfbelasting ('BOR') en de doorschuifregeling in de inkomstenbelasting zijn de regelingen met de meeste impact. Deze regelingen krijgen in deze bijdrage daarom de meeste aandacht. Ook de overdrachtsbelasting komt aan bod. Tot slot worden verschillende vormen van overdracht behandeld. Het uitgangspunt in dit artikel is dat de onderneming wordt gedreven in een bv of nv en dat de overdragende ondernemer hierin een direct of indirect aandelenbelang heeft van 5% of meer.

Janine van Veen

Simone Hand

Marjolijn de Vries-van der Velden

Deze regelingen zijn al geruime tijd onderwerp van discussie en de politieke druk op aanpassing of versobering is hoog. De wetgevingsplannen voor 2025 en later duiden erop dat de regelingen vooralsnog behouden blijven, zij het in versoberde vorm. Het kabinet lijkt het belang van de BOR en doorschuifregeling voor het Nederlandse familiebedrijf (toch) op waarde te schatten.

Schenk- en erfbelasting

De overdracht van een onderneming aan opvolgers vindt vaak plaats door een schenking of vererving. Zonder nadere tegemoetkoming is dan schenk- of erfbelasting verschuldigd over de marktwaarde van de onderneming. De huidige tarieven staan in Tabel 11.

Uit Tabel 11 kan worden geconcludeerd dat de belastingdruk aan schenk- en erfbelasting in de relatie ouder – kind maximaal 20% bedraagt. Bij overdrachten tussen overige verkrijgers (verdere graad van verwantschap of niet-verwanten) loopt het tarief op tot 40%. De BOR kan dit verlagen tot maar liefst 3,4% (2024) indien de marktwaarde van de onderneming meer bedraagt dan € 1.325.253 (bedrag 100% BOR-vrijstelling 2024). Bij een lagere markt-

waarde kan de BOR de belastingdruk zelfs verlagen naar 0%.³

Inkomstenbelasting

In de regel leidt een overdracht ook tot heffing van inkomstenbelasting. Bij een overdracht van aandelen in een onderneming is 33% (tarief 2024)⁴ aan inkomstenbelasting verschuldigd over de marktwaarde van het aandelenbelang. De verkrijgingsprijs van de aandelen vermindert daarbij de marktwaarde.⁵ Een onderneming die met een kapitaal van € 18.000 is gestart en nu een waarde heeft van € 5 mio, herbergt een inkomstenbelastingclaim van (€ 5.000.000 - € 18.000) * 33% = ruim € 1,6 mio.

Bedrijfsopvolgingsregelingen

In 1998 is voor het eerst een regeling voor verkrijgingen van ondernemingsvermogen krachtens schenking of vererving in de wet opgenomen. De regeling bestond uit een kwijtscheldingsfaciliteit van 25% van successie- of schenkingsrecht dat kon worden toegerekend aan het verkregen ondernemingsvermogen en renteloos uitstellen van betaling. In 2002 is de kwijtscheldingsfaciliteit gewijzigd in een belastingvrijstelling. Deze vrijstelling is in 2010 ingrijpend gewijzigd en verruimd.

Tabel 11. De huidige tarieven van schenk- en erfbelasting per tariefgroep

Deel van de belaste verkrijging	Tariefgroep I: partner met kinderen	Tariefgroep Ia: kleinkinderen	Tariefgroep II: overige verkrijgers
€0 - €152.368	10%	18%	30%
€152.368 en hoger	20%	36%	40%

³ Door voorgestelde wijzigingen stijgt het percentage van 3,4% naar 5%. De 3,4% bestaat uit 20% schenk- of erfbelasting over het niet vrijgestelde deel van het ondernemingsvermogen van 17%, zie ook verderop 'Bedrijfsopvolgingsregeling in de schenk- en erfbelasting en inkomstenbelasting: BOR en doorschuifregeling'.

⁴ Het box-2 tarief is sinds 2024 gedifferentieerd: 24,5% voor inkomsten tot € 67.000 en 33% voor de inkomsten daarboven.

⁵ De verkrijgingsprijs wordt gevormd door het opgeofferd bedrag voor de aandelen. Zoals gestort aandelenkapitaal of storting van agio.

De doorschuifregeling in de inkomstenbelasting was in eerste instantie enkel opgenomen voor verkrijgingen volgens het erfrecht. Sinds 2010 is er ook een doorschuifregeling in de wet opgenomen voor schenkingen van een aanmerkelijk belang. De overdrachtsbelasting kent sinds 1971 een bedrijfsopvolgingsregeling.

Vergelijking andere landen

De meeste landen binnen Europa kennen voor de schenk- of erfbelasting een BOR of een vergelijkbare regeling. Deze zijn regelmatig ruimer dan de Nederlandse regeling. Zo kennen Ierland en Spanje een vrijstelling van respectievelijk 90% en 95% van de verkregen schenking

Toepassing van de BOR en doorschuifregeling leidt dus tot een aanzienlijke belastingbesparing. Zekerheid over de toepassing van deze regelingen is daarom belangrijk.

of erfenis. In landen als België, Duitsland, Italië en Polen is het onder voorwaarden mogelijk dat een vrijstelling of belastingvrije voet geldt. Deze kan oplopen tot zelfs 100% van de schenking of erfenis.⁶

Omdat Nederlandse familiebedrijven regelmatig concurreren met buitenlandse familiebedrijven, zouden de regelingen in Nederland de

concurrentiepositie van de eigen familiebedrijven idealiter niet nadelig moeten beïnvloeden.

Bedrijfsopvolgingsregeling in de schenk- en erfbelasting en inkomstenbelasting: BOR en doorschuifregeling

In de inkomstenbelasting biedt de doorschuifregeling de mogelijkheid om de inkomstenbelastingclaim van 33% (2024) onder voorwaarden door te schuiven naar de bedrijfsopvolger(s). De doorschuifregeling leidt dus tot uitstel van belastingheffing en niet tot afstel. Ooit zal de inkomstenbelasting afgerekend moeten worden.⁷

Belangrijke voorwaarden voor toepassing van de doorschuifregeling zijn dat de verkrijger ten tijde van schenking minimaal drie jaar in dienst is bij de onderneming (dienstbetrekkingseis) en de verkrijger in Nederland woonachtig is. Bij een verkrijging krachtens erfrecht geldt de dienstbetrekkingseis niet. Per 2025 vervalt de dienstbetrekking waarschijnlijk.

Waar de doorschuifregeling in de inkomstenbelasting tot uitstel van belastingheffing leidt, kan met een geslaagd beroep op de BOR erf- of schenkbelasting worden voorkomen. Alleen ondernemingsvermogen komt in aanmerking voor de vrijstelling. Duurzaam overtollige liquiditeiten kwalificeren bijvoorbeeld niet, extern verhuurd vastgoed evenmin. Dankzij de zogenoemde “doelmatigheidsmarge” mag momenteel niet-ondernemingsvermogen (beleggingsvermogen) ter grootte van 5% van de waarde van de onderneming óók mee onder de BOR en doorschuifregeling. De doelmatigheidsmarge zal waarschijnlijk per 2025 worden afgeschaft.

Voor een geslaagd beroep op de BOR is het van belang dat de schenker minimaal vijf jaar voorafgaand aan de schenking de aandelen in bezit heeft gehad. Gedurende diezelfde vijf jaar moet de vennootschap de onderneming hebben gedreven (bezitseis). Vervolgens moet de verkrijger de aandelen minimaal vijf jaar in bezit houden en de onderneming voortzetten (voortzettingseis). Bij een verkrijging krachtens

erfrecht geldt een bezitseis van één jaar. Deze bezits- en voortzettingseisen kunnen in de praktijk heel complicerend uitwerken, zoals bij herstructurerings die voorafgaand aan een opvolging soms wenselijk zijn.

De belangrijkste voorwaarden voor een geslaagd beroep op de BOR en doorschuifregeling staan in Tabel 12 samengevat.

Toepassing van de BOR en doorschuifregeling leidt dus tot een aanzienlijke belastingbesparing. Zekerheid over de toepassing van deze regelingen is daarom belangrijk. In de praktijk wordt het overgrote deel van de opvolgingen dan ook vooraf afgestemd met de Belastingdienst.

BOR en doorschuifregeling in beweging

De BOR en doorschuifregeling staan al geruime tijd onder druk en zijn politiek en maatschappelijk een veelbesproken onderwerp. De voorstellen variëren van versoering tot afschaffing. De regelingen zouden namelijk tot een te groot fiscaal voordeel leiden voor een te beperkte groep en onvoldoende doelmatig zijn.

Tabel 12. Overzicht voorwaarden van de BOR in de schenk- en erfbelasting ('SW') en doorschuifregeling in de inkomstenbelasting ('IB')

	Schenking	Vererving
IB (doorschuifregeling)	Dienstbetrekkingseis Ondernemingseis	Ondernemingseis
SW (voorwaardelijke vrijstelling)	Ondernemingseis Bezitseis (5jr) Voortzettingseis (5jr)	Ondernemingseis Bezitseis (1 jr) Voortzettingseis (5jr)

⁶ p. 18 CPB rapport – evaluatie fiscale regelingen gericht op bedrijfsoverdracht, april 2022.

⁷ Tenzij de onderneming minder waard is dan de (doorgeschoven) verkrijgingsprijs, bijvoorbeeld bij faillissement.

Hoewel afschaffing van de doorschuifregeling en/of BOR op dit moment niet aan de orde lijkt, zijn op Prinsjesdag 2023 voorstellen gedaan voor een versobering. De aangenomen maatregelen zijn:

- uitsluiting van extern verhuurd vastgoed van BOR en doorschuifregeling (ingegaan per 2024);
- afschaffing van de doelmatigheidsmarge van 5% (per 2025 voor de BOR, voor de doorschuifregeling later);
- aanpassing van de vrijstelling in de BOR naar 100% van de waarde van de onderneming tot €1.500.000 en 75% (nu 83%) over het meerdere aan ondernemingsvermogen (per 2025)⁸;
- beperking voor bedrijfsmiddelen die ook buiten de onderneming worden gebruikt: deze kwalificeren slechts voor zover deze in de onderneming worden gebruikt (per 2025);
- afschaffing van de dienstbetrekkingseis bij de doorschuifregeling (per 2025);
- invoering van een minimumleeftijd van 21 jaar voor verkrijgers bij een schenking (per 2025).

Daarnaast is het de bedoeling dat het belastingplan 2025 voorziet in:

- versoepeling van de bezits- en voortzettingseis bij de BOR (per 2026);
- beperking toegang tot BOR: alleen reguliere aandelen met een belang van 5% kunnen kwalificeren (per 2026);
- aanpakken misbruikconstructies (per 2026).

De versoberingen pakken per familiebedrijf anders uit. Onder omstandigheden kunnen de

versoberingen een bedrijfsoverdracht naar de volgende generatie bemoeilijken waardoor de continuïteit van familiebedrijven in gevaar kan komen, zeker als het gaat om vastgoedondernemingen waarvan extern verhuurd vastgoed niet langer met toepassing van de BOR kan worden overgedragen.

Een rigoureuze afschaffing van de BOR en doorschuifregeling ligt echter niet voor de hand. Familiebedrijven zijn zéér belangrijk voor de Nederlandse economie en het Nederlandse bedrijfsleven. Van alle familiebedrijven is 95% een erkend leerbedrijf. Daarnaast zijn familiebedrijven bereid om van dividend af te zien om innovatie te stimuleren. Tenslotte realiseren familiebedrijven een kwart van de totale omzet en toegevoegde waarde van de Nederlandse economie.⁹ Daarnaast volgt uit onderzoek van het CBS dat familiebedrijven in december 2020 goed waren voor ruim 31 procent van alle banen in Nederland. Gezien hun maatschappelijke bijdrage is het belangrijk dat familiebedrijven blijven bestaan en de BOR en doorschuifregeling zijn hierbij belangrijke faciliteiten.

Vrijstelling overdrachtsbelasting

Ook voor de overdrachtsbelasting bestaat een bedrijfsopvolgingsregeling. Overdracht van vastgoed kost in de regel 10,4% aan overdrachtsbelasting. Wanneer aandelen in een onderneming met vastgoed worden overgedragen, kan dit leiden tot heffing van overdrachtsbelasting.¹⁰

Onder voorwaarden geldt echter een vrijstelling voor de overdrachtsbelasting. Dit is het geval bij een overdracht aan kinderen, klein-

kinderen, broers, zussen of echtgenoten van deze personen. Verder dient er sprake te zijn van een materiële onderneming en moet het bedrijfsonroerendgoed dienstbaar zijn aan de onderneming.

Vormgeving overdracht

In de meeste gevallen wordt een bedrijfsopvolging gerealiseerd door schenking of vererving van de aandelen aan de bedrijfsopvolger(s). Andere regelmatig voorkomende mogelijkheden zijn de zogenaamde cumprefstructuren en tracking stocks. Deze mogelijkheden worden hieronder nader toegelicht.

Cumprefs

Een bedrijfsopvolging kan tevens gerealiseerd worden met behulp van cumprefs. Cumprefs zijn aandelen waarop met voorrang dividend wordt uitgekeerd en het dividend een vast percentage over de nominale waarde van het aandeel bedraagt. Indien in een bepaald jaar de winst niet hoog genoeg is, wordt het onbetaalde dividendgedeelte van de cumprefs doorgeschoven naar een volgend jaar.

De geijkte manier om een bedrijfsopvolging te realiseren met cumprefs, is dat de overdrager zijn/haar gewone aandelen in de werkmaatschappij omzet in cumpref-aandelen in combinatie met uitreiking van nieuwe gewone aandelen aan de bedrijfsopvolger(s). De waarde van de onderneming tot aan het moment van

creëren van de cumprefs blijft dan voorbehouden aan de overdrager. De toekomstige waardeinstijging en overwinsten komen toe aan de opvolgers. Na verloop van tijd kunnen de cumprefs worden ingekocht en/of fiscaal voordelig worden overgedragen onder de BOR en doorschuifregeling aan de bedrijfsopvolger(s), waarna alle aandelen in bezit zijn van de opvolgers. De aantrekkelijkheid van deze structuren hangt af van de rentevergoeding op de cumprefs. De huidige stijgende marktrente maakt een cumprefstructuur voor de verkrijgers kostbaar. Uit het rendement van hun onderneming dient immers de cumprefvergoeding ieder jaar te worden betaald. In hoeverre de aangekondigde wijzigingen in de BOR en doorschuifregeling cumprefstructuren zullen raken, is op dit moment niet duidelijk.

Tracking stocks

Een andere mogelijkheid is om gebruik te maken van zogenoemde tracking stocks. Tracking stocks worden gebruikt om bedrijfsonderdelen statutair te scheiden. Een tracking stock is een aandeel dat is gekoppeld aan een bepaald vermogensbestanddeel. Bijvoorbeeld alle aandelen in een specifieke tak van een concern, zoals de 'campings in Frankrijk' van een internationaal opererende onderneming in vakantieparken.

De houder van tracking stocks heeft recht op de winst en eventuele liquidatie-uitkering van het bedrijfsonderdeel dat gekoppeld is aan het

⁸ Het oorspronkelijke wetsvoorstel stelde een verlaging naar 70% voor, maar bij amendement is dit gewijzigd naar een verlaging naar 75%.

⁹ Nyenrode, Roberto Flören, 2017: Innovatiekracht en het familiebedrijf.

¹⁰ Indien zo'n vennootschap kwalificeert als 'onroerend zaak rechtspersoon', de bezittingen moet dan (o.a.) bestaan uit minimaal 50% vastgoed.

betreffende tracking-stock belang. Tracking stocks worden gevormd door bestaande aandelen om te zetten in soortaandelen. Met het gebruik van tracking stocks kunnen familieleden verschillende bedrijfsonderdelen of activiteiten toegewezen krijgen op basis van hun individuele interesses, vaardigheden of expertise. De aangekondigde wijzigingen in de BOR en doorschuifregeling lijken tracking stocks uit te sluiten van de fiscale faciliteiten.

Stichting administratiekantoor ('STAK')

Tot slot zien wij dat bij de overdracht van een familiebedrijf naar de volgende generatie vaak gebruik wordt gemaakt van een stichting administratiekantoor ("STAK"). Indien de wens bestaat om de onderneming alvast over te dragen naar de volgende generatie, maar de zeggenschap over de onderneming bij de ouders/overdragers te laten, kan een STAK uitkomst bieden. Een STAK kan verzekeren dat winst- en stemrecht van dezelfde aandelen bij verschillende personen berust.

Gevolgen overdracht fiscaal/herstructureringen

Overdragers kunnen de wens hebben om niet alle aandelen in de onderneming en/of vermogensbestanddelen direct al over te dragen aan de kinderen/bedrijfsopvolger(s). Zo kan het de wens zijn van ouders om het onroerend goed dat in de onderneming wordt gebruikt nog aan te houden, zodat de huurinkomsten als "appeltje voor de dorst" fungeren. Dan is herstructureren voorafgaand aan de overdracht veelal noodzakelijk.

Een afsplitsing is dan een veel gebruikte techniek. Bij een afsplitsing wordt een deel van het aandelenbelang in de onderliggende onderneming, of de vermogensbestanddelen die overdragers niet wensen over te dragen, afgesplitst naar een nieuwe vennootschap. Op deze manier kunnen ouders een deel van de aandelen of bepaalde vermogensbestanddelen zelf nog aanhouden en een ander deel alvast schenken aan de kinderen.

Bij een afsplitsing gaan vermogensbestanddelen over op een andere vennootschap. Alhoewel dit in beginsel leidt tot fiscale afrekening¹¹, kan een (af)splitsing bij een bedrijfsoverdracht vrij van heffingen plaatsvinden, mits deze fiscaal goed wordt begeleid.

Conclusie

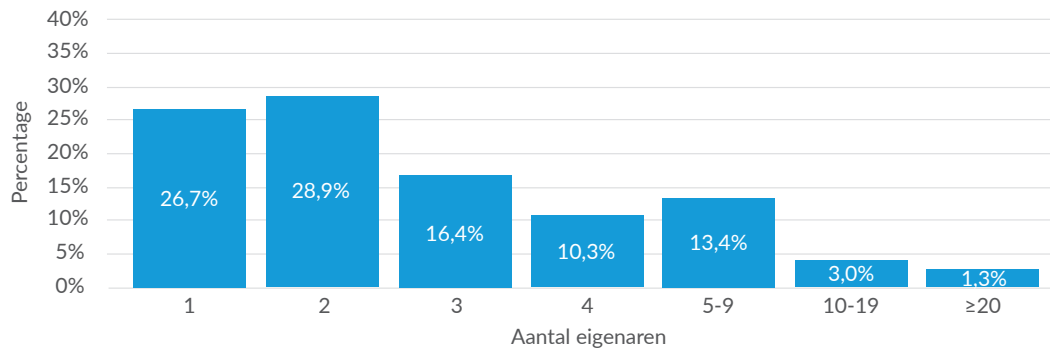
Fiscaliteit neemt een belangrijke plaats in bij de planning van een bedrijfsoverdracht. De fiscale tegemoetkomingen van de BOR en doorschuifregeling nemen belangrijke fiscale belemmeringen weg, maar kennen specifieke voorwaarden. Ondanks het belang van deze regelingen voor familiebedrijven, staan deze regelingen versoberingen te wachten. Gegeven deze complexiteit en onzekerheid, is een belangrijke rol weggelegd voor externe adviseurs voor de begeleiding van een overdracht.

¹¹ Al naar gelang het niveau in de structuur waarop wordt (af)gesplitst, valt hierbij te denken aan vennootschapsbelasting (2024: 25,8%, maar over de eerste € 200.000 19%), inkomstenbelasting (2024: 24,5%- 33%); overdrachtsbelasting (2024: 10,4%).

Uit de onderzoeksresultaten die in Figuur 27 worden gepresenteerd, blijkt dat ruim een kwart van de onderzochte familiebedrijven (27%) slechts één eigenaar heeft. Ruim 73% van de familiebedrijven heeft dus meerdere eigenaren, waarbij wel opvalt dat het aantal eigenaren bij de meeste familiebedrijven redelijk beperkt is. Ruim 82% van de familiebedrijven heeft maximaal vier eigenaren, terwijl slechts 4% van de familiebedrijven minimaal tien eigenaren heeft.

Het is overigens niet per definitie waar dat alle eigenaren van familiebedrijven ook weer familie van elkaar zijn. Vroeger werd veelal gesteld dat familiebedrijven niet open stonden voor eigendom van niet-familieleden. De laatste jaren zien wij echter dat familiebedrijven meer openstaan voor externen. Niet alleen is er een toename van externe, niet-familie directeuren bij familiebedrijven, maar ook geven meer families aan dat zij niet per se de volledige eigendom binnen de familie hoeven te houden. Hiermee is de weg geopend voor niet-familie directeuren en misschien overige werknemers

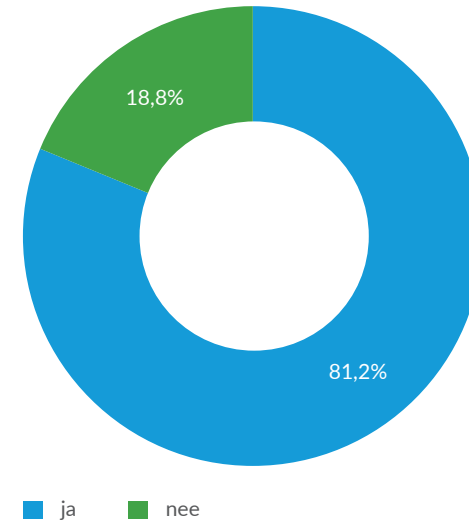
Figuur 27. Aantal eigenaren bij familiebedrijven

om ook gedeeltelijk mede-eigenaar te worden van het familiebedrijf, en uiteraard ook voor andere vormen van eigendomsoverdracht naar bijvoorbeeld private equity.

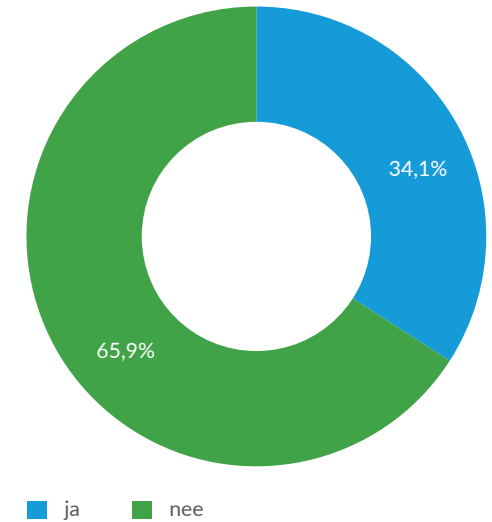
Uit Figuur 28 blijkt dat er een familierelatie bestaat tussen de eigenaren bij ruim 81% van de familiebedrijven met meerdere eigenaren. Dit betekent aan de andere kant dus ook dat bij bijna 19% van de familiebedrijven met meerdere eigenaren er ook eigenaren zijn die geen familie zijn van de eigenaren. Dit percentage familiebedrijven met niet-familie-eigenaren is hoger dan verwacht. Sterker nog, bij 34% van de familiebedrijven wordt aangegeven dat niet-familieleden, die belangrijk zijn voor het bedrijf, mede-eigenaar kunnen worden van het bedrijf (zie Figuur 29). Bij de familiebedrijven die al niet-familieleden als eigenaar hebben, heeft de helft van deze familiebedrijven één externe eigenaar, 15% heeft twee niet-familie-eigenaren en ook 15% heeft drie niet-familie-eigenaren.

Figuur 28. Is er een familierelatie tussen twee of meer eigenaren van het familiebedrijf?

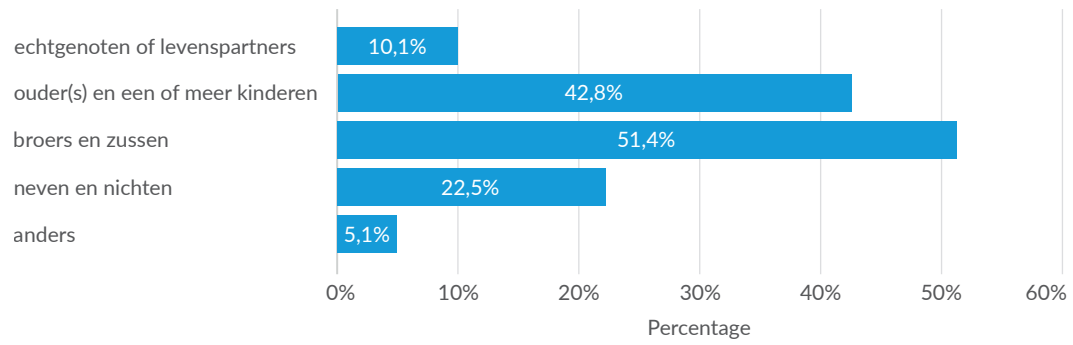
Voor de familiebedrijven met meer dan één familie-eigenaar is onderzocht wat precies de familierelatie is tussen de verschillende eigenaren. Figuur 30 toont deze familierelatie. Omdat er tussenvormen kunnen zijn, waren er meerdere antwoorden mogelijk. Allereerst is het opvallend dat bij bijna 43% van de familiebedrijven met meerdere eigenaren, één of meer ouders de eigendom delen met één of meer kinderen. Deze familiebedrijven zitten dus midden in een geleidelijke eigendomsoverdracht tussen generaties. Voor alle familiebedrijven, dus zowel met één en met meerdere eigenaren, betekent dit dat 31,4% momenteel bezig is met eigendomsoverdracht.

Figuur 29. Kunnen niet-familieleden die belangrijk zijn voor het familiebedrijf mede-eigenaar worden van het bedrijf?

Daarnaast is er bij ruim de helft van alle familiebedrijven met meerdere eigenaren een familierelatie van broers en zussen en bij bijna een kwart (23%) een familierelatie van neven en nichten. Dit betekent dat 30% van alle familiebedrijven zich in de fase van een partnerschap van broers en zussen bevindt en 13% in de fase van een consortium van neven en nichten.

Figuur 30. De familiërelatie tussen de eigenaren van familiebedrijven met meerdere eigenaren

Noot: meerdere antwoorden mogelijk

Een goed voorbeeld van een familiebedrijf waar de eigendom naar alle kinderen van de volgende generatie is overgedragen, is de Velmans Group.

